

„...egyre inkább nemzetközi kontextusban dolgozunk”

Beszélgetés Arno Strohmeyerrel

Arno Stromeyer 1963-ban az alsó-ausztriai Obergrafendorfban született. Egyetemi tanulmányait 1982 és 1986 között a Bécsi Egyetem történelem és néprajz szakán végezte, ugyanitt szerzett PhD fokozatot történelemtudományból. Disszertációja Theorie der Interaktion. Das europäische Gleichgewicht der Kräfte in der frühen Neuzeit címmel 1994-ben jelent meg. 1996 és 2001 között a lipcei Geisteswissenschaftliches Zentrum für Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas (GWZO) intézet munkatársaként tevékenykedett, majd a Bonni Egyetemre került, ahol adjunktusként, majd docensként dolgozott, és 2003-ban itt habilitált Konfessionskonflikt und Herrschaftsordnung. Widerstandsrecht bei den österreichischen Ständen (1550–1650) című munkájával. 2007 óta a Salzburgi Egyetem professzora, 2013 óta pedig az Osztrák Tudományos Akadémia levelező tagja. Kutatási területei elsősorban a kora újkorhoz kapcsolódnak: Habsburg–oszmán, osztrák–spanyol diplomáciatörténet, békekötések, a rendiség története, kormányzattörténet (Német-római Birodalom, Habsburg Monarchia), továbbá vallástörténettel és a Német-római Birodalom, illetve a Habsburg Monarchia történeti historiográfiájával is foglalkozik, több forráskiadási projekt vezetője.

Mesélne a családjáról? A történelem iránti érdeklődést otthonról hozza magával?

Történelmi érdeklődésem valószínűleg édesapámra vezethető vissza, aki a bécsi egyetem professzora volt, és sporttörténettel foglalkozott. Van egy nővérem, aki szintén történelmet tanult. Tehát érezhető egyfajta apai hatás az érdeklődésem alakulásában, ám ez mégsem volt túlságosan erős. Ausztriában nem tanulhat az ember történelmet önmagában, nekem pedig a néprajz volt a főszakom a bécsi egyetemen. A történelmet azért választottam mellészakomnak, mert ott volt a nővérem, aki segített boldogulni a szakon, például tudta, hol érdemes vizsgázni. A kezdet kezdetén a történelem csak afféle szükségmegoldás volt, vagy inkább véletlen. Ha tudtam volna görögül, inkább a klasszikus régészetet választottam volna. Végül a történelemnél maradtam. Tanulmányaim során később váltottam, és a történelem lett a főszakom, a néprajz pedig a mellészakom. Érezhető tehát a család és az apám befolyása a pályaválasztásomban, de mégsem olyan közvetlenül. Az életben sok minden múlik a véletleneken. Ha a nővérem nem történelmet tanult volna, én sem választottam volna ezt a tárgyat. A történettudomány iránti érdeklődésem azonban bizonyosan az apámra vezethető vissza.

Voltak olyan jelentős történészek a tanulmányai során, akik valamilyen szempontból meghatározónak bizonyultak későbbi pályája szempontjából?

Leginkább Heinrich Lutz¹ volt az, aki nagy hatást gyakorolt rám az egyetemi évek alatt. Akkoriban ő volt a koraújkor-történész Bécsben, és nagy szerepe volt abban, hogy a történelem lett a főszakom. Egy nagyon érdekes szemináriumra jártam hozzá, ahol arra jutottam, hogy az ottani szemináriumi dolgozatom témájából kiindulva készíthetném el a szakdolgozatomat is. Tehát végső soron ismét egy véletlenről van szó, hiszen ha nem jártam volna Heinrich Lutzhoz szemináriumra, nem lett volna belőlem történész, és most nem ülnék itt.

Mely témában doktorált?

Tulajdonképpen ugyanazt választottam doktori témámnak, mint ami a szemináriumi dolgozatomé is volt. A szemináriumi dolgozathoz írtam szakdolgozatot, a szakdolgozatot pedig tovább bővítettem a doktori dolgozatomban. A disszertációm az európai nagyhatalmak kora újkori erőegyensúlyáról szólt, hatalmi csoportosulásokról és azok hatásairól, például háború és béke kérdéséről vagy az adópolitika lehetőségeiről.

Hogyan alakult pályája a doktori fokozat megszerzését követően?

Nos, a pályakezdet nem volt olyan egyszerű. Először két évig egy a Fürstenberg családdal foglalkozó nagy kiállítás tudományos asszisztense voltam Alsó-Ausztriában. Ezután csatlakoztam egy kutatási projekthez, amelyben a császár és spanyolországi követei közötti, 1560-as évekbeli levelezéssel foglalkoztunk. Miután letelt a projekt három éve, öt évig a lipcsei Geisteswissenschaftliches Zentrum für Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas intézet munkatársa voltam, ahol rendiség-történettel foglalkoztam. Tulajdonképpen ebből az időszakból származik az a tanulmány is, ami most az Aetasban megjelenik.

Bizonyára nem volt könnyű ez a sok helyváltogatás.

Igen, két kicsi gyerekkel ez nem olyan egyszerű. A kezdet volt nehéz, leginkább azért, mert Lipcsében 1996-ban – ez még nem sokkal a rendszerváltás után volt – az egykori NDK még nagyon érezte a hatását, különösen az emberek mentalitása volt idegen. De körülbelül két év után hozzászokik az ember, és megtanulja, hogy fölösleges olyasmiről bánkódni, amit a hátunk mögött hagyunk, inkább örüljünk mindannak az újnak, ami van. Lipcsében pontosan ez volt a helyzet. Az ottani tartózkodásunk azért is volt nagyon érdekes, mert alapvető társadalmi és politikai átalakulás időszakát éltük ott át. A város rendkívül nagy változáson ment keresztül abban az öt évben, amíg ott voltunk, rengeteg energiát fektettek az építkezésbe. Másfelől az is nagyon érdekes volt, hogy Lipcse már protestáns terület, Luther mindenütt jelen volt. Ha az ember Bécsből jön, mint én, akkor a katolicizmus hat rá leginkább. A lipcsei évek emiatt is jelentősen tágították számomra a horizontot. Öt év után Bonnba költöztünk további hat évre, a bonni egyetemen ugyanis tudományos munkatárs lettem. Végül nehéz szívvel hagytuk el Lipcsét, de meg kell mondanom, Bonn is nagyon tetszett. Csodaszép időszak volt, az emberek annyira kedvesek és segítőkészek voltak, a Rajna-vidéknek pedig megvan a maga sajátos hangulata. Az egyetem nagyon jó volt, és mindannyiunknak jól ment a sora. Ott habilitáltam, majd hat év múltán, 2007-ben Salzburgba jöttünk. Egy kis Odüsszeia volt ez az egész. A költözés nem volt mindig egyszerű, különösen a családnak, a gyerekeknek. Amikor Bécsből Lipcsébe mentünk, a fiaim még

---

¹ Heinrich Lutz (1922–1986) osztrák-német történész, 1966-tól a kora újkori történelem professzora a Bécsi Egyetemen.

csak három- és ötévesek voltak, tehát abban a korban, amikor a gyerekek még semmit sem kérdőjeleznek meg, mindenütt boldogok, ha a szüleikkel együtt lehetnek. Lipcséből Bonnba már nehezebben ment a költözés, mert a bonni iskola kezdetben nem volt túl jó, az osztálytársak sem voltak kedvesek, de aztán csak beleszoktak a fiúk. Bonnból Salzburgba a kisebbik fiam már nem akart jönni, mert nagyon sok barátja maradt ott, Salzburgban pedig még egy évet kellett járnia az általános iskolába. Tizennégy éves volt, nehéz időszak ez egyébként is, ebben az életkorban nagyon fontosak a szociális kapcsolatok, ezek pedig mind megszakadtak a költözéssel.

*Beszélgünk a történettudománnyal kapcsolatos véleményéről. Hogyan látja a tudomány-
áj jelenlegi helyzetét? Mit gondol, értékeli manapság a történész munkáját?*

A történettudomány helyzetét jelenleg a bölcsészstudományoké határozza meg. Mind a kutatási mezőny, mind a közvélemény szempontjából lehetne jobb is a helyzetünk. Ez nagyon erősen látszik az álláshelyek betöltésén. Azt hiszem, nemcsak Magyarországon, hanem Ausztriában és Németországban is a bölcsészstudományok defenzívába szorultak. Nagyon sok anyagi eszköz áramlik a természet- és az orvostudományokba, miközben a történettudomány tudománypolitikai szempontból érezhetően háttérbe szorul. Véleményem szerint a közvélemény tekintetében sem jobb a helyzet, hiszen a történeti tudás csekély értékkel bír, a turizmustól eltekintve. Talán egy kicsit rajtunk, történészeken is múlik. Meg kellene próbálnunk több történeti tudást bevinni a társadalmi diskusziókba és a politikai vitákba. Hiszen a mostani problémáink között nagyon sok olyan van, ami lényegében már a múltban is előfordult. Mindegy, hogy a manapság különösen aktuális keresztény–muszlim kapcsolatról, erőszakról, a béke biztosításáról, az „idegenhez” való viszonyulásról van-e szó – ezek csupa olyan témák, amelyek a 16–19. században épp ilyen fontosak voltak. Ha többször kapcsolódnánk be aktuális problémákról folyó diskurzusokba, talán a történettudomány társadalompolitikai jelentősége is nagyobb lehetne.

Mit gondol, van egyáltalán lehetőségünk arra, hogy bekapcsolódjunk hasonló vitákba?

Mindenképpen azon kell lennünk, hogy ez így történjen. Mindenekelőtt legalábbis olyan tudást kell rendelkezésre bocsátanunk, amit az efféle vitákban fel lehet használni. Erre azonban alig van példa, ezért is becsülnék túl kevésbé minket. Úgy gondolom, a bennünket vezérlő kérdések nem érkezhetnek kizárólag a tudományból, hanem történészként be kell tagolódniuk a társadalomba, úgy kell helyezkednünk, hogy a társadalom felől érkező kérdésekre is nyitottak legyünk. Ha ez sikerülne, azt hiszem, javulna a helyzetünk. De természetesen most a kora újkori történész beszél belőlem, a jelenkor-történészeknek ebben a vonatkozásban talán könnyebb a dolguk, hiszen jóval nagyobb közérdeklődésre számíthat az ember, ha a holokausztról kutat, mint ha, mondjuk, V. Károlyról.

*Mi a véleménye az osztrák történetírásról? Beszélhetünk „osztrák nemzeti” irányvonal-
ról?*

A nemzeti irányultságú osztrák történetírás kiindulópontja minden bizonnyal a második világháború utáni időszak volt, ettől azonban mind jobban eltávolodunk. Szerepet játszik ebben az európai integráció: egyre inkább figyelünk a történelem európai kontextusára. Ezt tovább fokozza a globalizáció, melynek hatására nagyobb érdeklődéssel fordulunk az Európán kívüli vonatkozások felé is, és próbálunk tágabb összefüggésekben gondolkodni. Így

egyre távolabb kerülünk a nemzeti irányultságú történeti paradigmáktól. De persze még mindig nagyon sok ilyen jellegű vállalkozás folyik, hiszen a távolodási folyamat lassú.

Egyre többet kerül szóba az angolszász típusú modellek követése a mi szakmánkban is. Mit gondol erről? Német nyelvterületen érzékelhető efféle változás?

Az egyes országok történetírási kultúrája eltér egymástól, még a német és az osztrák történetírás között is érzékelhető különbség, holott a nyelv csaknem megegyező. A német történettudomány roppant mód teóriaorientált. Ugyanez a helyzet az amerikaival is, közelebről nézve azt látjuk, hogy a történeti ábrázolás módja náluk nagyon komolyan épít a tézisekre. A franciáknál viszont nagyon erős a szociológiai irányultság, elsősorban az *Annales*-iskolának, Foucault-nak és másoknak köszönhetően. Nagyon különbözőek vagyunk tehát, de ne feledjük a kapcsolatokat sem, melyek révén a történettudomány egyre „nemzetközibb” lesz. Mivel az idő múlásával a kapcsolatok szorosabbá és erősebbé válnak, természetesen a szereplők is egyre hasonlóbakká. Emlékszem, huszonöt éve, amikor elkezdtem a tudományos munkát, a német és osztrák tudományosság között a mostaninál jóval nagyobb volt a különbség. És úgy látom, a közép-kelet-európai országok történettudománya is rengeteget változott az elmúlt húsz évben. Nagyon erős transznacionális megközelítések tűntek fel.

Ilyen körülmények között a kora újkor vizsgálata hogyan helyezhető el a kortárs kutatási irányzatok között?

A kora újkor kutatása biztosan nem a vezető trend, hiszen az egyértelműen a jelenkortörténet. Ez nem is kérdés, hiszen közelebb van a jelenhez, és a kortárs témák iránt a laikus közönség is jobban érdeklődik. A kora újkor – a német és osztrák tudományosságra gondolok – az utóbbi évtizedekben élen járt több új történettudományi elmélet és módszer kidolgozásában, illetve alkalmazásában, szerintem ebből a szempontból nagyon fontos szerepe volt. Nekem úgy tűnik, a kora újkor mint korszak némileg gyengül abban az értelemben, hogy egyre inkább hozzá számítják a 19. századot is. A korszakolás sokat változott a harmincas évek óta, amikor először különítettük el a „kora újkort”. Hiszen a jelenkor-történetészek már nem 1918-nál kezdik kutatásaikat, hanem 1945-nél. Mindez jól látszik a professzori kinevezéseimen is, ami a kora újkorra vonatkozik, mégsem csak a szűkebb értelemben vett korszakomat tanítom, hanem az újabb elvárásoknak megfelelően a 19. század történetét is. Számomra fontos határvonalat jelent a francia forradalom és a napóleoni háború, de ez már korántsem általánosan mértékadó. Azt hiszem, olyan fejlődési folyamat részesei vagyunk, melynek során a kora újkor fogalma relativizálódik, és egyre inkább újkori történelemként jelenik meg, legalábbis az oktatásban. Ez azonban nem feltétlenül rossz. Az idő telik, ezzel együtt egyre felületesebben tekintünk a múltra, ez a dolgok rendje. Harminc éve, tanulmányaim kezdetén a jelenkortörténet nyilvánvalóan harminc évvel rövidebb volt, most harminc évvel hosszabb, és olyan sok minden történt 1982 óta. Mindennek következménye kell legyen a kutatásban is, nem csoda, hogy változnak a korszakhatárok.

Lépjünk tovább a kora újkortól a diplomáciatörténet irányába: mit gondol, ez a terület népszerű mostanában?

A diplomáciatörténet egy időben kimondottan jelentéktelen szerepet játszott, körülbelül tíz éve viszont a történettudomány legdinamikusabban fejlődő területeihez tartozik, nem utolsósorban az utóbbi időben előtérbe került kultúrtörténeti megközelítéseknek köszönhető-

en. Temérdek új kérdésfeltevés fogalmazódott meg: a diplomácia interkulturális volta, a diplomaták mentalitása és reflexiói az „idegen” világról, szerepük a kulturális transzferben, sőt a nőtörténet is megtalálta az útját a diplomáciatörténetben. Összességében úgy látom, hatalmas potenciál van ezen a területen, és a fejlődés rendkívül dinamikus.

Hogyan látja, vannak regionális eltérések a diplomáciatörténeti témák vonatkozásában az egyes országok történései között?

A történészek leggyakrabban saját hazájuk diplomáciatörténetét kutatják. Véleményem szerint a régiókon átívelő összehasonlításoknak igazán híján vagyunk. Általában csupán egyetlen diplomáciai környezettel foglalkozunk, mondjuk a Habsburg–oszmán vagy a brit–oszmán kapcsolatrendszerrel, nem pedig többféleképp, holott az összehasonlítás nagyon fontos lenne. Az is eltérő, milyen módon fordulunk a témáinkhoz. A német történészek itt is leginkább az elméletre helyezik a hangsúlyt, érzésem szerint néha túlzásba is esnek, kissé öncélúvá válik a munkájuk. Más történészek meg talán túl keveset törődnek azzal.

Mit gondol, milyen jellegű kérdésfeltevések fogják a közeljövőben meghatározni a diplomáciatörténetet?

Azt nem tudom megjósolni, hogy pontosan milyen irányba fejlődik majd ez a terület. Azt azonban látom, hogy vannak olyan témák, amelyekben még nagy lehetőségek rejlenek. Bizonyosan ide tartoznak a médiatudományi szemléletmóddal kiegészülő projektek, mivel ezek segítségével többet tudhatunk meg forrásaink közléseiről, jelentéstartamukról.

A nemek történetére koncentrálnak megközelítések is nagy potenciállal bírnak. Időközben kiderült, hogy nemcsak diplomatákról, hanem diplomata nőkről is kutathatunk, ami szintén nagyon fontos, még ha a diplomaták többségében férfiak voltak is. Éppen emiatt fontos ez a megközelítés, hiszen a férfiak természetesen férfiként cselekednek. Komoly lehetőség van annak kutatásában, hogy milyen szerepet játszottak a férfiassággal kapcsolatos rituálék a diplomaták körében, hogyan kellett ezeknek az embereknek férfiként helytállniuk, mennyiben határozta meg tevékenységüket férfi mivoltuk. Ez még nagy fehér foltnak számít. Nem tudunk kitörni nemi szerepeinkből, és ez természetesen a diplomaták esetében sem volt másként. Még sincs tudomásom szerint senki, aki ilyesmivel foglalkozna. A nőkről születtek munkák, a férfiokról nem, holott borzasztó érdekes ez az egész.

Hasonlóképp fontos lenne a régiókon átívelő összehasonlítás, hogy megpróbáljuk összegezni azt a sok új tudást, amely a diplomáciatörténet terén született az elmúlt évek során. Jó volna ezeket az ismereteket tágabb kontextusban hozzáférhetővé tenni, ahol egyszerre látjuk a spanyol, angol, francia, holland, oszmán, Habsburg-diplomatákat, s hogy az új ismeretekből hogyan építhető fel egy új diplomáciatörténet.

Mi a helyzet a forráskiadásokkal? Fontos ez egyáltalán, megbecsülik ezt a fajta munkát?

Igen és nem: fontosak, de nem kapják meg a kellő megbecsülést. Természetes, hogy a forráskiadások nagyon lényegesek, hiszen ezeknek köszönhetően tudunk forráscentrikusan dolgozni, és rajtuk keresztül tanuljuk meg a történész mesterséget. Hiszen szakmánk legfőbb jellemvonása a forráshasználat. Mégsem dolgozunk eleget forrásokkal, ennek hátterében pedig többek között az áll, hogy túl kevés a forráskiadás. Ez persze érthető, mivel nagyon sok munkával jár. Mindenki tudja, aki csinált már ilyesmit: az átírás gyorsan megy, de a jegyzetapparátus elkészítése a végtelenségig húzódik. Ezzel csak azok vannak tisztában,

akik már végigcsináltak ilyet. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy a kollégák nem becsülik kellően a forráskiadási munkákat.

A következő kérdéssel térjünk vissza a régiók közötti együttműködésekre: mi a véleménye a jelenlegi osztrák–magyar együttműködésről a történettudomány területén?

Ausztria és Magyarország hosszú közös történelemmel rendelkezik, ezért véleményem szerint az együttműködés szükséges és fontos, bár jelenleg nem elég intenzív. Kétségtelen, ha együtt tárunk fel egy kérdést, rengeteget tanulhatunk egymástól, és kölcsönösen hasznunkra válik a közös munka. Így van ez Szeged és Salzburg esetében, ami kifejezetten ígéretes együttműködés. Nekem egyébként az tűnik fel – például, ha megnézzük az Osztrák–Magyar Akció Alapítvány pályázatát –, hogy a magyarok inkább jönnek Ausztriába, mint fordítva, aminek egyik oka nyilvánvalóan a nyelv. Világos, hogy a viszony erősen aszimmetrikus, általában csak akkor kerülhet sor együttműködésre, ha a magyarok tudnak németül. Ez alól én sem jelentek kivételt, hiszen nem tudok magyarul. A magyarok komoly teljesítménye e téren vitathatatlan, és sokan vannak, akik jól tudnak németül, ami remek! Ami az intézményközi együttműködést illeti, nagyon fontosnak tartanám, hogy a magyarok és az osztrákok együtt valósítsanak meg kutatási projekteket. Azt is mondhatnám, jobb lenne a helyzet, ha a politika több lehetőséget biztosítana az efféle kezdeményezések számára.

Ön nemcsak kutatóként, hanem oktatóként is dolgozik a salzburgi egyetemen. Tapasztalatai alapján milyen irányba halad az oktatás?

A tapasztalatom egyfelől az, hogy az oktatás egyre fontosabb lesz, egyre több időt vesz igénybe, ez pedig a kutatás rovására megy. Másfelől azt kell mondjam, hogy az oktatás egyre inkább igazodik a hallgatókhoz és az ő igényeikhez, tehát nagyobb hangsúlyt fektetünk a tanárképzésre. Salzburgban jóval több reménybeli tanárt képezünk, mint kutatót. Az oktatás ezért egyre általánosabb jellegű lesz, amihez hozzájárul az is, hogy a hallgatók által hozott tudás is egyre kevesebb. A legnagyobb gondot azonban az jelenti, hogy a hallgatók írás- és olvasáskészsége is egyre gyengébb, így nehezebben küzdenek meg hosszabb szövegekkel. Nyolc éve vezetek egy alapozó kurzust, ahol alapvetően forráskezeléssel és segéd tudományokkal foglalkozunk. Alig változtattam a kurzus tartalmán, mégis azt tapasztalom, hogy a szövegek megbeszélése és elemzése egyre nehezebben megy. A hallgatók nagyon magabiztosak az interneten, és jól kiismerik magukat az új médiumok világában, de egy hosszabb szöveggel alig boldogulnak. Még nehezebb a dolguk, ha kora újkori szövegekről van szó, mert német nyelvi készségeik is jelentősen gyengébbek. Ellenben angolul jobban tudnak, mint a korábbi generációk. Ezt a véleményt a kollégáim is osztják. Persze mindig vannak kivételek, vannak nagyon okos, ügyes tanítványok, akik mindent értenek, de nem sokan.

Az élet minden területén az informatika térnyeréséről hallunk. Mi az ön véleménye, a technikai újítások milyen területeken lendítik előre leginkább a történettudományt?

Úgy látom, épp azt az időszakot éljük, amikor a technológiai újítások forradalmasítják a tudományterületet. Ez a folyamat a szakirodalmi keresések terén érhető leginkább tetten, ami sokkal egyszerűbb lett, elsősorban a keresőprogramoknak köszönhetően. Most inkább az a problémánk, hogy túl sok mindent találunk egyszerre, és meg kell találni a módját, hogyan szűrjük ki a számunkra szükséges dolgokat. A könyvtárak elektronikus katalógusaival

sokat javult a helyzet. Még jól emlékszem arra, mennyi időt elvett a cédulakatalógusok böngészése. Különösen a könyvtárközi kölesönzés volt nehézkes, de ma már két-három napon belül ott a könyv az asztalomon. Nagyon jók a digitalizált folyóiratok is, amelyek minden nagyobb egyetemi könyvtárban elérhetők.

Másfelől fontos változások zajlanak a forráskiadás területén is, mivel ma már nemcsak nyomtatott, hanem digitális formában is közlünk forrásokat, és ez a tendencia egyre erősödik. Jelenleg ugyan még mindkét formátum jelen van, de négy-öt éven belül már csak a digitális marad, ami ráadásul egyszerűsíti a keresést is a szövegekben.

A harmadik és egyben legfiatalabb terület a szoftverrel támogatott szövegelemzés. Az ember beszakadni a szöveget, majd egy bizonyos szoftver segítségével elemzéseket végez rajta, így nemcsak egyszerű kifejezéseket képes megtalálni, hanem meghatározott kifejezések kombinációját is. Rákereshetünk melléknevekre, nevekre, fogalmi ellentétpárookra, bizonyos formulákra vagy mondatszerkeztségi sajátosságokra és így tovább. Mindez teljesen megváltoztatja a történettudományt, mert nagy mennyiségű szöveget vizsgálhatunk meglehetősen nagy találati pontossággal és igen rövid időn belül. Most még mindent elolvasunk betűről betűre, és ez borzasztó sokáig tart, de ha sikerül kifejleszteni a megfelelő IT-technológiát – erre pedig bizonyosan sor kerül a következő években –, mindez csak pár másodpercet vesz majd igénybe. Salzburgban például előkészítünk egy interdiszciplináris kutatási projektet, amelyben történészek működnek együtt informatikusokkal és az Oszt-rák Nemzeti Könyvtár munkatársaival. Az a tervünk, hogy körülbelül 3000 útleírást vizsgálunk meg szoftveres támogatással. Hogy egy egyszerű példát említsek: az útleírásoknál mindig felmerül a kérdés, ki, kitől, mit vett át – az átfedések megállapítására egy külön erre a célra fejlesztett plágium-kereső szoftvert használunk. Mélyreható változások előtt állunk, amelyek minden bizonnyal bekövetkeznek. Ha általában a kutatást tekintjük, arra figyelhetünk fel, hogy egyre több projekt foglalkozik ilyen vagy ehhez hasonló dolgokkal. Pontosan ugyanaz történik, mint húsz éve, amikor senki sem hitte volna, hogy a cédulakatalógusok ideje lejárhathat. Most ugyanezt éljük meg az új technológiák kapcsán.

Ha már a projekteknél tartunk: számtalan szakmunka szerzőjeként melyik alkotása nőtt a szívéhez leginkább?

Hogy melyik számomra a legkedvesebb? Mindenképpen a habilitációm, ami az osztrák rendek ellenállási jogáról szól. Tulajdonképpen ebbe a munkámba fektettem a legtöbb időt és „szürkeállományt”. Most, professzorként túl kevés az időm. Könyvírásra alig gondolhatok, csak tanulmányokat írok, de ezekkel is az a helyzet, hogy mire izgalmassá válna a téma kidolgozása, már le kell adni a szöveget és kezdeni a következőt. A habilitáció esetében több éven keresztül dolgozik ugyanazon a témán az ember, éppen ezért a megszülető műnek is megvan a szükséges mélysége és megalapozottsága.

Jelenleg min dolgozik?

Egy forráskiadást szeretnék befejezni, Karl Brandi önéletírásáról van szó. Körülbelül tíz éve kezdtem a projektet, néha sikerült munkatársakat is szerezni hozzá, de túl kevés időm volt ezzel foglalkozni. Karl Brandi német történész volt (1868–1946), leginkább V. Károlyról írt életrajzáról híres, ami a német történettudomány leginkább forgatott életrajzi munkái közé tartozik, és először 1937-ben jelent meg. Brandi élete végén megírta önéletrajzát, ami azonban mindeddig nem jelent meg. Munkája 350 oldalán 1200 személyt említ, politikai és különösen tudománypolitikai szempontból rendkívül széles ismeretségi körrel rendelke-

zett. Hála a kollégáknak, 1100 főt azonosítani tudtunk, az átírás véget ért, még írok hozzá egy bevezetést, de már nagyon szeretném lezárni ezt a munkát.

Folyik még egy másik projektem is, ami összekapcsolja az egyetemi oktatást és a kutatást. Évekkel ezelőtt tartottam egy kutatói szemináriumot, hogy egy kicsit bevezessem a hallgatókat a levéltári kutatásba. Alexander von Greiffenklau zu Vollraths követjelentéseit kezdtük el átírni, aki 1643–1648 között volt a császár állandó portai követe. Nem értünk a munka végére a szeminárium során – mint már említettem, a szövegek átírása gyorsan megy, de a kommentárok elkészítése tovább tart. Mindenesetre mindig volt néhány hallgató, akit foglalkoztatni tudtam e téren, velük készítettük el végül a szövegkiadást. A bevezető hiányzik már csak, amit ősszel fogok megírni.

Gyakran került szóba, hogy Ausztriában és Németországban is tevékenykedik. Inkább osztrák vagy német történészként határozza meg magát?

Azt hiszem, mindkettő igaz rám. Ausztriában tanultam, de a tudományos életem legmeghatározóbb részét Németországban töltöttem el. Hm... német vagy osztrák? Valami a kettő között. Nagyon sok hatás ért: az osztrák történelmi kultúra, a német, egyes személyek és így tovább. S a történettudomány terén az elmúlt öt-hat évben egyre erősebben jelentkező internacionalizálódás természetesen hozzám is elér. Egyre inkább nemzetközi kontextusban dolgozunk, tehát más történész kultúrák is megérintenek bennünket. A legfontosabb szerep azonban kétségkívül Ausztriának és Németországnak jutott az életemben, különösen Németországnak, főleg Lipcse és Bonn miatt. Végző soron a posztdok-időszak volt a leginkább meghatározó a pályámon.

Utolsó kérdésem egyáltalán nem szakmai jellegű, remélem, nem veszi rossz néven. Hogyan kapcsolódik ki egy kora újkori professzor? Bizonyára van hobbjia...

A történettudománnyal való foglalkozás legjobb ellensúlya a természet. Szívesen sportolok a szabadban, hegyet mászok, futok és alpesi sítúrázom. Nagyon szeretek utazni is. Amire viszont tényleg túl kevés időm jut, az az irodalom. Jó lenne, ha a történész szakkönyvek mellett több időt tudnék szentelni a szépirodalomnak, de talán egyszer erre is sor kerül majd.

Köszönöm a beszélgetést!

Bécs, 2016. augusztus 15.

Az interjút készítette: CZIRÁKI ZSUZSANNA